

КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

CREDIT ACTIVITY OF UKRAINIAN CREDIT UNIONS

Оксана ВОЛКОВА,
кандидат економічних наук,
Одеський національний
економічний університет

Oksana VOLKOVA,
PhD in Economics,
Odessa National
Economic University

Діяльність установ кредитної кооперації, до яких належать кредитні спілки, передбачає взаємне кредитування членів спілок за рахунок їх власних спільних заощаджень. За таких умов кредитні спілки поряд із банківськими установами формують пропозицію на обсяги та вартість кредитних ресурсів. В умовах існуючої на фінансовому ринку України обмеженості кредитних ресурсів та їх досить високої вартості питання формування спілками оптимальної кредитної політики, яка б задовольняла потреби позичальників, є досить актуальним.

За останні роки помітно збільшилась увага вітчизняних науковців до питань функціонування кредитної кооперації в Україні. Так, дослідженню функціонування й перспектив розвитку кредитних спілок в Україні у посткризовий період присвячено багато наукових праць [1-3]. Також значну увагу зосереджено на питаннях кредитної діяльності спілок [4; 5], управління кредитними ризиками [6]. Разом з тим існуючі на сьогодні проблеми у підвищенні фінансової результативності кредитних спілок в Україні потребують додаткового дослідження.

Метою статті є аналіз кредитної діяльності кредитних спілок України, визначення основних чинників, які гальмують її розвиток, а також розробка пропозицій щодо підвищення якості кредитного портфеля спілок.

Найбільшу питому вагу в активах кредитних спілок України займають кредити (96% у 2012 році). Це свідчить про те, що спілки виконують свою першочергову місію щодо взаємного кредитування своїх членів.

Світовий досвід діяльності кредитних спілок доводить, що саме вони займають провідне місце у споживчому кредитуванні. Аналогічні тенденції простежуються й у національних кредитних спілках (табл. 1).

Слід визнати, що структурні зміни щодо напрямів кредитування у розглянутий період суттєво не змінилися поряд зі збільшенням питомої ваги довгострокових кредитів (понад 12 місяців) (табл. 2).

Про наявність попиту на кредити кредитних спілок свідчить показник закредитованості їхніх членів (питома вага позичальників у загальній кількості членів спілок), який демонструє позитивну динаміку (у 2012 році він практично досяг рівня докризового періоду). Поряд із цим питома вага вкладників у загальній кількості членів спілок має негативну тенденцію: у 2012 році вона знизилася більш ніж удвічі порівняно з докризовим періодом (табл. 3).

Враховуючи, що 80% кредитів профінансовано за рахунок залучених депозитних внесків, суттєве зниження питомої ваги вкладників свідчить про те, що на тлі збільшення попиту на кредити спілок останні втрачають основне джерело формування кредитних ресурсів.

Фінансування більшості кредитів за рахунок саме депозитних вкладів висвітлює й залежність вартості та строків кредитів від вартості й строків залучення депозитів.

Щодо вартості послуг кредитних спілок України (депозитів та кредитів), то слід зазначити, що вони завжди перевищували вартість анало-

гічних банківських послуг. Це пояснюється наявністю гострої конкуренції з боку банків на ринку депозитів. Висока плата щодо залучених коштів обумовлює досить високу процентну ставку за кредитами та зменшує їх привабливість і доступність для позичальників.

Таблиця 1. Структура кредитного портфеля кредитних спілок України за напрямками кредитування у період 2004-2012 років

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Споживчі	55	52,2	49,5	42,7	48,5	39	32,5	37,9	53,4
Комерційні	11,6	14,3	16,3	15,2	17,9	17	28,9	9,0	7,8
Іпотечні	6	7,4	8,1	8,1	10,8	11	10,3	18,6	23,1
Фермерські	2,1	2,9	2,6	3,0	3,0	3	3,8	6,0	5,7
Різні	25,3	23,2	23,7	31	19,8	30	24,5	28,5	10,0

Складено за даними [7].

Таблиця 2. Структура кредитного портфеля кредитних спілок України за строками кредитування у період 2004-2012 років

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
До 3 місяців	3	2,3	1,7	2,2	2,6	2,5	2,6	2,0	2,9
Від 3 до 12 місяців	66	62,4	62,1	58,1	53,3	58,4	55,7	45,0	42,4
Більше 12 місяців	31	35,3	36,3	39,7	44,1	39,1	41,7	50,0	54,7

Складено за даними [7].

Таблиця 3. Питома вага позичальників та вкладників у загальній кількості членів кредитних спілок України у період 2007-2012 років

Назва показника	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Питома вага позичальників у загальній кількості членів кредитних спілок, %	23,5	21,7	19,3	21,8	23,5	23,0
Питома вага вкладників у загальній кількості членів кредитних спілок, %	10,3	6,1	5,34	5,02	4,5	4,09

Складено за даними [7].

Значна ціна кредитів спілок нівелювалася ліберальним характером кредитної політики спілок щодо оцінки платоспроможності позичальників, надання гарантій та забезпеченості кредитів, якої дотримувалися спілки до кризи 2008-2009 років. Швидке оформлення кредиту для фізичних осіб зробило кредит доступним, але з високим ступенем ризиковості. Слід пам'ятати, що орієнтація на сектор домогосподарств обумовлює залежність стабільного функціонування й розвитку фінансової установи від стабільності соціально-економічного становища населення.

Отже, погіршення платоспроможності населення в період фінансової кризи вплинуло не тільки на зменшення схильності останнього до заощаджень, а й на якість кредитного портфеля спілок (табл. 4).

Аналіз темпів зростання кредитного портфеля свідчить про негативну динаміку цього показника до 2012 року, в якому вперше після посткризового періоду відзначається незначне поживлення. Однак

Досліджено динаміку і структуру кредитів, наданих кредитними спілками України. Проаналізовано основні проблеми кредитної діяльності спілок України та визначено чинники впливу на її стан. Запропоновано шляхи вдосконалення кредитної діяльності спілок України.

The dynamics and structure of loans to credit unions in Ukraine are investigated. The basic problems of Ukrainian credit unions operation are analysed and the factors that influenced its condition are determined. The ways to improve credit unions of Ukraine are offered.

Таблиця 4. Темпи зростання кредитного портфеля та проблемних кредитів кредитних спілок України у період 2007–2012 років

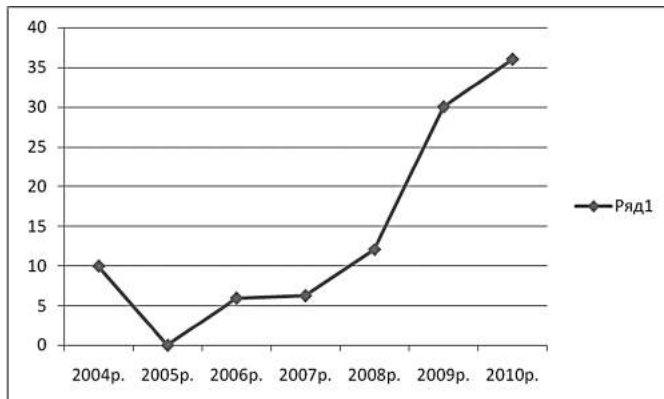
Назва показника	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Темпи зростання кредитного портфеля (залишок на кінець періоду), %	173,8	123,5	70,1	85,7	66,8	113,1
Темпи зростання заборгованості за неповерненими та простроченими кредитами, %	180,7	238,1	174,5	115,2	30,2	96,2
Питома вага неповернених, прострочених кредитів у загальному обсязі наданих кредитів членам кредитних спілок, %	6,3	12,1	30,1	40,5	18,4	16,1

Складено за даними [7].

Таблиця 5. Розподіл кредитів та депозитів у кредитних спілках України за строками у період 2007-2012 років

Рік	До 3 місяців		Від 3 до 12 місяців		Понад 12 місяців		Внески до запитання	Блокований рахунок
	кредити, %	депозити, %	кредити, %	депозити, %	кредити, %	депозити, %		
2007	2	2	5,8	5,8	40	38	1,6	0,4
2008	2,6	2	43,4	58,2	54,0	37,9	1,5	0,4
2009	2,6	2,9	58,3	54,4	39,1	39,8	2,5	0,4
2010	2,6	3,7	55,7	50,6	41,7	44,0	0,5	1,2
2011	2,0	4,0	48,0	Дані відсутні	50,0	Дані відсутні	0,3	28,0
2012	2,9	2,6	42,4	34,2	54,7	60,6	2,6	0

Складено за даними [7].

Рисунок. Питома вага протермінованих кредитів у кредитному портфелі кредитних спілок України у період 2004-2010 років

Складено за даними [8].

повністю визнати цю тенденцію позитивною слід з обережністю з огляду на негативну тенденцію збільшення питомої ваги протермінованих кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля спілок (див. рис.). Протерміновані кредити обумовлюють певну невизначеність у фінансових надходженнях спілок.

Як зазначено в дослідженні на замовлення КfW «Кредитні спілки в Україні після фінансової кризи – фактичний стан і перспективи розвитку», категорія протермінованих кредитів містить кредити від 10 до 1000 днів протермінованої заборгованості. Обсяг нарахованих, але несплачених відсотків за кредитами збільшився з 9,6% на початку 2009 до 21,7% в кінці року [8]. Саме фінансова криза викрила неплатоспроможність населення та примусила спілки проводити більш зважену кредитну політику у сфері кредитування.

В основі фінансової спроможності спілки лежить збалансованість структури виданих кредитів та залучених депозитних вкладів за строками й сумами (табл. 5).

Дані табл. 5 свідчать про те, що за останні п'ять років відбувалося розбалансування строків кредитування зі строками залучення коштів на депозитні рахунки, тобто довготермінові й середньострокові кредити надавалися за рахунок короткострокових депозитів.

Підсумовуючи, можна визначити певні фактори, що перешкоджають активному розвитку кредитних операцій спілок:

1. Зменшення залучення депозитних ресурсів, унаслідок втрати довіри населення до фінансової спроможності спілок виконувати зобов'язання за депозитними вкладками.

2. Висока вартість залученого фінансового ресурсу у вигляді депозитних вкладів, що обумовлює й високу вартість кредиту.

3. Високий кредитний ризик, який пояснюється низькою якістю кредитного портфеля спілок за рахунок високої питомої ваги неповернених кредитів, а також протермінованих кредитів.

4. Відсутність достатньої кількості кваліфікованого персоналу, спроможного ефективно діяти щодо примусового стягнення кредитної заборгованості.

Перераховані вище чинники, які гальмують розвиток кредитної діяльності спілок, дають змогу визначити заходи, що можуть позитивно вплинути на ситуацію:

- для зменшення ризику неповернення кредиту притаманне кредитним спілкам спрощення процедури видачі кредитів за рахунок надання поручительства інших членів спілок має бути доповнено майновим поручительством, страхуванням;
- впровадження активної співпраці кредитних спілок з бюро кредитних історій;
- активізація спілок у роботі з проблемною кредитною заборгованістю в частині продажу боргів колекторським, фінансовим установам;
- залучення спілок до державних програм рефінансування під заставу якісних кредитів, що, з одного боку, стимулюватиме кредитні спілки до активної боротьби з проблемними кредитами, а з другого боку, підвищить обсяги їх кредитних ресурсів.

Таким чином, слід підкреслити важливу роль кредитних спілок у задоволенні потреб своїх членів у доступних кредитних коштах. Вважаємо, що існуючі проблеми в кредитній діяльності спілок мають бути вирішені комплексно як на рівні кредитних спілок (застосування заходів забезпечення кредитів у вигляді майнового поручительства, страхування, співпраця з бюро кредитних історій), так і на державному рівні (державне рефінансування спілок).

ЛІТЕРАТУРА

1. Маліновська О. Я. Основні проблеми та перспективи розвитку кредитних спілок у сучасних умовах розвитку економіки України / О. Я. Маліновська // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. – 2012. – №1(27). – С. 137-142.
2. Ковалів В. М. Кредитна кооперація в Україні: історичні аспекти становлення, важливість та сучасний стан функціонування / В. М. Ковалів, І. І. Грубінка // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2011. – №2. – С. 131-137.
3. Сидоренко О. М. Місце та роль кредитних спілок на фінансовому ринку України / О. М. Сидоренко // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2011. – №1(10). – С. 172-174.
4. Власюк С. А. Роль кредитних спілок у системі кредитних відносин / С. А. Власюк // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – №6. – С. 247-252.
5. Мазур І. М. Особливості активізації впливу кредитних спілок на розвиток малого бізнесу України / І. М. Мазур, Ю. Ю. Чабан // Науково-інформаційний вісник. – 2010. – №2. – С. 68-73.
6. Гриценко О. І. Концептуальні засади формування кредитної політики кредитних спілок / О. І. Гриценко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2011. – №2. – С. 24-29.
7. Офіційна Інтернет-сторінка Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.
8. Дослідження на замовлення КfW: Кредитні спілки в Україні після фінансової кризи – фактичний стан і перспективи розвитку, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pzv.net.ua/?nid=news|335>.